

KUNGL. VITTERHETS
HISTORIE OCH
ANTI KVITETS AKADEMIEN

ÅRSBOK 2020

STOCKHOLM 2020

NIKLAS FOXEUS

*Anti-muslimska diskurser och
etablerandet av en ”mur” runt nationen
i Myanmar (Burma)*

MYANMAR (BURMA) har styrts av olika militärregeringar sedan 1962, men år 2011 öppnade landet upp. Den semidemokratiska och semicivila regeringen inledde då en demokratisering och liberalisering av ekonomin, lagar och politiken. År 2012 bröt upplopp ut i delstaten Rakhine i sydvästra Myanmar, med sammandrabbningar mellan buddhister och muslimer, och spred sig sedan till andra delar av landet. I denna instabila situation etablerades nationalistiska rörelser och organisationer som leddes av buddhistiska munkar, särskilt 969-rörelsen och Ma Ba Tha, som har spridit en buddhistisk-nationalistisk ideologi med syfte att beskydda sin nation och buddhismen mot de muslimska minoriteterna.

Samtidigt har fruktan för en globaliserad militant form av islam förstärkts genom internet, dagstidningar och sociala medier och projicerats på lokala muslimer. Denna hotbild har därmed medfört att antimuslimska konspirationsteorier, rykten och attityder, som varit spridda sedan länge i Myanmar, har förstärkts och fått ny aktualitet. Även munkar har spridit en nationalistisk, islamofobisk agenda genom predikningar, men också på annat sätt. Munkar, som åtnjuter hög auktoritet i det burmesiska samhället, har därmed auktoriserat antimuslimska konspirationsteorier, fördomar och rykten. Munkarna har kallats ”extremister” (*asun-yauk*), och

till och med ”terrorister”, och anklagats för att ha orsakat antimuslimska upplopp. Munkarna har hävdats att de har intagit en defensiv hållning och endast försvarat buddhism och sin nation mot muslimerna. De har då antagit en i de flesta buddhistiska traditioner i Asien förekommande roll att försvara buddhismen i fara, något som anses rättfärdiga krigföring, våldshandlingar och diskriminering (Walton & Hayward 2014; Foxeus 2019).

Politiska övergångsperioder från militärstyre till demokratiskt styre, som involverar demokratiseringsprocesser och liberalisering av ekonomin, politik och lagar, har i många länder kännetecknats av ovisshet, oro, fruktan, spänningar och har dessutom kantats av våldsamma etniska och religiösa konflikter där minoriteter ofta fått spela rollen av syndabockar (se van Klinken & Su Mon Thazin Aung 2017). Dock måste varje sådan övergångsperiod förstås mot bakgrund av den specifika historiska och sociala situation som råder i respektive land, något som jag i detta föredrag i korthet kommer att försöka skissera.

De buddhistiska nationalistiska rörelserna uppstod som en respons på främst två händelseutvecklingar som nationalistiska munkar och lekfolk uppfattade som ett hot mot buddhismen och nationen: den politiska övergångsperioden från militärstyre, som började i mars 2011, och sammandrabbningarna mellan buddhister och muslimer som bröt ut 2012 i Rakhine-staten och senare spreds till andra delar av landet. Efter ett riggat val 2010 kom det militärbackade partiet USDP till makten i mars 2011, och Thein Sein, som tidigare var en trestjärnig general i armén, blev president i en regering som var en hybrid av militärstyre och demokratiska principer. Denna USDP-ledda regering inledde en gradvis demokratiseringsprocess och implementerade en fortsatt liberalisering av marknads ekonomin, som hade inletts under den föregående militärjuntans tid (SLORC-SPDC, 1988–2011) (se Egreteau 2016).

Syftet med detta föredrag är att visa hur antimuslimska narrativ och konspirationsteorier har sina rötter i den brittiska kolonialperioden i Burma och hur dessa narrativ har satt sin prägel på nutida buddhistiska,

nationalistiska predikningar. Föredraget kommer att behandla en mängd återkommande teman och stereotyper i dessa predikningar, hur predikningarna syftar till att etablera och förstärka sociala gränser samt diskutera en rad legitimeringsstrategier. Anledningen till att inkludera en diskussion om den historiska dimensionen – historiskt förankrade narrativ och kollektiva, sociala minnen – är att den kan bidra till att förklara varför de buddhistiska nationalistiska munkarnas predikningar framstod som socialt och kulturellt meningsfulla för publiken. De nationalistiska munkarnas framgångsrika kampanjer kan inte på ett övertygande sätt uteslutande förklaras med hänvisning till instrumentell manipulation. Situationen är mer komplex.

Detta föredrag är baserat på material som jag har insamlat under fältarbete i Myanmar 2015–2019: intervjuer, buddhistiska nationalistiska publikationer samt nationalistiska predikningar och tal. Jag har intervjuat omkring 90 till 100 personer inom Ma Ba Tha och andra buddhistiska nationalistiska organisationer. Majoriteten var munkar men jag intervjuade även ”nunnor” (*thīla-shin*) och lekfolk. Dessutom har jag intervjuat många muslimer. Merparten av intervjuerna genomfördes i Mandalay, men även i flera mindre städer i övre Myanmar, och en del intervjuer utfördes i Yangon. Förutom intervjuerna har jag även utfört fältarbete och umgåtts med munkarna och då använt deltagande observation som metod.

Demokratisering och liberalisering i den politiska övergångsperioden

En dramatisk förändring rörande telekommunikationer samt avskaffandet av censuren år 2012 skapade förutsättningar för en snabb spridning av den buddhistiska nationalistiska agendan, inklusive anti-muslimsk propaganda. Den politiska liberaliseringen medförde en utvidgning av yttrandefriheten, mötesfriheten och rätten att organisera demonstrationer. De nationalistiska rörelserna utnyttjade dessa nya möjligheter och denna nya öppenhet på många olika sätt. Dessutom fanns det många indikationer på att regeringen under USDP indirekt gav de buddhistiska

nationalistiska organisationerna sitt stöd, och att det förekom ett slags samarbete mellan USDP och Ma Ba Tha före valet i november 2015 (se van Klinken & Su Mon Thazin Aung 2017). Detta innebar bland annat att munkarna kunde sprida hatpropaganda (*amoun-sagā*, ”hate speech”) i det offentliga rummet, främst genom predikningar, utan att myndigheterna ingrep samt att de enkelt kunde få tillstånd från lokala myndigheter att hålla nationalistiska predikningar. Under den period då USDP innehade regeringsmakten (2011–2016) fick de antimuslimska, buddhistisk-nationalistiska rörelserna en omfattning och ett inflytande som aldrig tidigare skådats och som utgjorde ett nytt kapitel i Myanmars historia.

Dock kom framgångarna och de nationalistiska organisationernas stora inflytande, speciellt Ma Ba Thas, att vända efter att det Nationella demokratiska förbundet (National League for Democracy, NLD) kom till makten i mars 2016, och som leddes av Daw Aung San Suu Kyi. NLD har konsekvent motarbetat Ma Ba Tha och andra buddhistiska nationalistiska organisationer och försökt avskaffa dem genom den Statliga Sangha Mahā Nāyaka-kommittén (Ma Ha Na), det högsta styrande organet inom Sanghan, munkförsamlingen. Myndigheterna deklarerade även år 2016 att de skulle visa nolltolerans mot hatisk propaganda och vidta rättsliga åtgärder om sådant förekom. Dessutom har det varit nästan omöjligt för nationalisterna att få tillstånd från myndigheter att hålla nationalistiska predikningar sedan NLD kom till makten. Detta föredrag kommer därför främst att behandla predikningar under perioden 2012–2015, då de buddhistiska nationalistiska rörelserna upplevde sin glansperiod. I dag är de kraftigt försvagade och vissa grupper har upplösts och försvunnit.

Buddhistisk nationalism i 969-rörelsen och Ma Ba Tha

I slutet av oktober 2012 etablerades 969-rörelsen som ett löst organiserat nätverk av munkar i staden Mawlamyine i södra Myanmar. Den blev särskilt omtalad för sin kampanj som uppmanade buddhister att endast handla från butiker ägda av buddhister och att bojkotta muslimsk-ägda restauranger, butiker och andra affärsverksamheter. Klistermär-

Donationsceremoni vid Ma Ba Thas högkvarter i Yangon, september 2017. Munken i mitten, som håller i en mikrofon, är Bhaddanta Tillawka Bhiwuntha. Han är den högste ledaren samt ordförande (*oukkattha*) för Ma Ba Tha. De övriga munkarna som sitter på hans bägge sidor är högt rankade ledare inom Ma Ba Tha. Foto: Niklas Foxeus.

ken märkta med siffrorna ”969” – en numerologisk symbol för Buddha, Dhamma och Sangha – distribuerades, och butiker och liknande skulle märkas med dem för att signalera en buddhistisk identitet. Detta bruk presenterades som ett motdrag till sifferkombinationen ”786”, som ofta återfinns på muslimska restauranger och liknande för att signalera att dessa serverar halal-mat. Denna symbol representerar den första versen i Koranen (se Nyi Nyi Kyaw 2016), men för buddhistiska nationalister kom den att förknippas med en konspirationsteori och tolkades som att muslimerna har en plan att islamisera hela Myanmar och resten av världen under det tjugoförsta århundradet, det vill säga under 2000-talet ($7 + 8 + 6 = 21 =$ det tjugoförsta århundradet; se mer nedan). Dessutom kom 969-rörelsen att förknippas med en kampanj där buddhister, i synnerhet buddhistiska kvinnor, uppmanades att gifta sig med buddhister ur den egna nationen.

969-rörelsen anklagades ofta för att ha uppvisat buddhister med sina antimuslimska predikningar och förmått dem att attackera muslimskägda butiker, hem och moskéer, något som de konsekvent har förnekat (Walton & Hayward 2014). Det rapporterades ibland att det utbrutit upplopp mot muslimer på de platser där 969-munkar hade predikat. Den 27 juni 2013 i Yangon inkorporerades 969-rörelsen och dess agenda i en större och mer välorganiserad rörelse som kallades *Amyou-bhāthā-thāthanā-saung-shauk-yay-ahpwe*, ”Organisationen för beskydd av nation, religion och Buddhas sociala och läromässiga system” (*pāli sāsana*), och som förkortas Ma Ba Tha. Denna organisation spred också en antimuslimsk propaganda men fokuserade sina aktiviteter på fyra nationalistiska familjelagar (*amyou-saung-upaday*) vars syfte var bland annat att göra det svårare för muslimer att gifta sig med buddhistiska kvinnor samt att förhindra de muslimska minoriteternas befarade expansion i det burmesiska samhället. Ma Ba Tha kom att tjäna som en politisk lobbygrupp som förmådde president Thein Sein och USDP att ratificera dessa fyra lagar i parlamentet år 2015.

Nationalistiska munkar

Munkar har i Burma/Myanmar framträtt i det offentliga rummet för att motsätta sig regeringen sedan den brittiska koloniala perioden. Detta skedde särskilt under 1920-talet, under den tidiga postkoloniala perioden då U Nu var premiärminister (1948–1962) (se Smith 1965), under SLORC-SPDC-perioden (1988–2011) – och då särskilt i samband med den så kallade Saffransrevolutionen 2007 – samt under den politiska övergångsperioden som började 2011. Munkarna har utgjort en relativt självständig religiös och politisk kraft som agerat för att beskydda buddhismen och ofta också sin nation mot i varierande grad föreställda och verkliga hot mot buddhismen. Politisk och nationalistisk aktivism med syfte att försvara buddhismen och den burmesiska nationen började under kolonialperioden på 1920-talet med U Ottama (1879–1939) och U Wisara (1889–1929) som de mest kända nationalistiska munkarna (Smith 1965).

Regelbundet hållna nationalistiska predikningar som framställer muslimer som det främsta hotet mot buddhismen och den burmesiska nationen förefaller ha börjat under slutet av 1990-talet med U Wirathu som den mest kände munken. Han fortsatte att hålla sådana predikningar fram till dess att han arresterades 2003. Även andra höll sådana predikningar vid den tiden, och en del av dem var inspirerade av U Wirathu. Då som nu predikade de om muslimerna som en fara för buddhismen och spred en konspirationsteori om att muslimerna har en plan att islamisera Burma/Myanmar under 2000-talet.

Medan 969-rörelsen dominerades av relativt unga och okända munkar, kom Ma Ba Tha att ledas av seniora, kända och lärda munkar som tillhörde eliten inom Sanghan och som hade gott anseende hos allmänheten. Detta gav den nya organisationen större mått av respekt, trovärdighet, prestige och inflytande. Den högste ledaren för Ma Ba Tha var och är munken Ashin Tillawka Bhiwuntha (f. 1939), som varit medlem av den Statliga Sangha Mahā Nāyaka-kommittén, det högsta beslutande organet inom munkförsamlingen. Han har dessutom varit professor vid ett buddhistiskt universitet i Yangon, och vissa anser honom till och med vara ett buddhistiskt helgon (*pāli arahant*). Ashin Thilekkhandha Bhiwuntha, en av hans studenter, är vice ordförande för Ma Ba Tha och har dessutom förvärvat titeln *Tipiṭakadhara-hsayādaw*, vilket betyder att han har memorerat hela theravādabuddhismens kanon. En sådan munk åtnjuter oerhörd vördnad och respekt inte endast bland buddhister i Myanmar, utan i hela den buddhistiska världen. När jag tillbringade en tid i hans palatsartade kloster i Yangon, kom det hängivna pilgrimer från Vietnam och Sydkorea för att betyga honom sin vördnad. Att kritisera sådana munkar är detsamma som att kritisera den burmesiska buddhismen som sådan.

Kolonialperioden och antimuslimska konspirationsteorier

För att förstå hur det kommer sig att de nutida nationalistiska munkarnas antimuslimska och buddhistisk-nationalistiska agenda har framstått som meningsfull för folk och varför deras bild av verkligheten har uppfattats som rimlig bör både agendan och verklighetsbilden förstås mot bakgrund av händelser under den brittiska kolonialtiden. Mytiska narrativ om denna period samt konspirationsteorier har präglat inte endast nutida nationalistiska predikningar, utan även den statliga skolans undervisning och buddhistiska kurser för barn under militärjuntan SLORC-SPDC:s tid och fram till i dag. Sedan kolonialperioden har en oro varit utbredd bland buddhister att folk utifrån ska invadera Burma, utplåna buddhisterna samt deras kultur, språk och samhälle.

Vissa forskare har talat om en ”belägringsmentalitet” eller ”politisk paranoia” för att beskriva återkommande attityder bland burmesiska buddhister gentemot folk som uppfattas som främlingar.

Dessa attityder var, genealogiskt sett, en respons på den oreglerade immigrationen av indier (främst muslimer men även hinduer) till Burma under den brittiska kolonialtiden. De tilldelades de mest prestigefyllda posterna inom den koloniala förvaltningen, dominerade ekonomin samt kom att utgöra majoriteten i de större städerna, medan burmesiska buddhister kom att utgöra en minoritet som intog den lägsta positionen i den koloniala hierarkin, där indierna intog en mellanposition och britterna var på toppen. Blandäktenskap mellan buddhistiska kvinnor och i synnerhet indiska muslimska män påstods leda till att kvinnorna var tvungna att konvertera till islam för att få arvsrättigheter. Konverteringarna ansågs leda till inte endast att den buddhistiska nationen krympte utan även till ”rasblandning” (*kapyā*) och ”blandat blod” (*thway-hnaw*) som fördärvade den ”burmanska rasen” (*bamā-lū-myou*) (se Ikeya 2011).² De som var av ”blandras” ansågs vara av lägre status och värde, och fortfarande varnas det för faran med ”blandade raser” i statliga skolor i Burma/Myanmar. Under kolonialtiden övertog burmeserna rasbiologiska föreställ-

ningar från britterna och detta ideologiska har satt en långvarig prägel på burmesisk nationalism (se Foxeus 2019; Ikeya 2011).

Den upplevelse av det buddhistiska kollektivets sårbarhet och svaghet som det koloniala narrativet gav upphov till – en majoritet med minoritetskomplex (Foxeus 2019) – präglade även de konspirationsteorier som spreds under tidig postkolonial tid. Dagens konspirationsteorier kan spåras tillbaka till en antimuslimsk pamflett som publicerades som artiklar av filmregissören Shwe Doun Bhi Aung 1953. Samma konspirationsteori dök senare upp i den anonyma och illegala antimuslimska pamfletten *Amyou-pyauk-hmā-sou-kyauk-sayā*, ”Rädsla för att nationen [eller rasen] kommer att försvinna”, som började spridas i slutet av 1980-talet. Dessa pamfletter reproducerade vad som påstods vara ett hemligt muslimskt dokument, där muslimerna uppger sig ha en hemlig plan att islamisera hela Burma och hela världen under 2000-talet (tjugoförsta århundradet) genom strategiska äktenskap och affärer. Muslimer sades till exempel märka sina butiker med symbolen ”786”, så att muslimer endast skulle handla från sin egen grupp. Det påstods vidare att muslimska auktoriteter skulle utdela speciella belöningar till muslimer som lyckades gifta sig med buddhistiska kvinnor. Penningssumman skulle då bero på den buddhistiska kvinnans sociala ställning. Om hon till exempel var dotter till den politiska eliten i samhället, skulle en större belöning utdelas. Denna konspirationsteori påminner mycket om den i väst välkända antisemitiska konspirationsteorin ”Sion de vises protokoll” som fabricerades av den ryska underrättelsetjänsten i början av 1900-talet och som sedan utnyttjades av nazisterna under 1930- och 1940-talen.

Indofobiska föreställningar och attityder som växte fram under kolonialtiden har gradvis, sedan omkring 1990-talet, omvandlats till islamofobi (Egreteau 2011). Nutida buddhistisk-nationalistisk retorik är nästan uteslutande fokuserad på det hot som islam föreställs utgöra mot buddhismen. Den i varierande grad föreställda eller verkliga asymmetriska konkurrensen mellan burmeser och folk av indiskt ursprung (i dag främst muslimer) gav under kolonialtiden upphov till ressentiment (förbittring)

U Wirathu, en känd nationalistisk munk, står i mitten; donationsceremoni vid Ma Ba Thas högkvarter i Yangon, september 2017. Foto: Niklas Foxeus.

och präglar fortfarande interetniska relationer (se Foxeus 2019) i Myanmar. Många muslimer är affärsmän, affärsägare, ägare av hotell och liknande och har ofta attackerats av buddhister i perioder av ekonomisk kris. Repetitiva cykler av upplopp har kännetecknat Burma/Myanmar sedan kolonialperioden (ICG 2013).

Buddhistiska nationalistiska predikningar

Dessa två narrativ – det koloniala narrativet om det buddhistiska kollektivet som ett sårbart offer och den antimuslimska konspirationsteorin – utgör den ideologiska grunden för de samtida buddhistisk-nationalistiska predikningarna som hölls mellan 2012 och 2015. Den buddhistisk-nationalistiska diskursen är differentierad mellan en in-grupp och en ut-grupp, som skapar en moralisk och rättfärdig grupp av buddhister och en fientlig, antagonistisk grupp av den Andre, muslimerna, alltså en uppdelning mellan ”vi” och ”dem”. En polarisering av oförenliga gruppidentiteter – baserade på negativa och positiva stereotyper, som var präglade av orientalism och koloniala kategorier (”ras” och ”religion”) – växte fram i det koloniala Burma, där buddhisterna framställdes som toleranta och indier (muslimer och hinduer) som intoleranta. Denna konstruktion av buddhister som toleranta kom att bli en integrerad del av den buddhistisk-nationalistiska diskursen i det tidiga 1900-talet (se Turner 2019). Ett återkommande tema i nationalistiska predikningar är att närhelst muslimerna blir starkare, kommer de att försöka ta över landet med strategiska äktenskap, affärer eller politiska medel. En annan påstådd plan är mer våldsam, nämligen att de kommer att förklara jihadkrig och döda alla icke-muslimar. Den antimuslimska agendan var gemensam för 969-rörelsen och Ma Ba Tha.

En central idé i predikningarna är att muslimerna utgör ett demografiskt, existentiellt hot mot den buddhistiska nationen och Burmas suveränitet. En munk, Ashin Pyinnyā Wara, fokuserade till exempel på detta föreställda hot i en predikan som han höll i januari 2013. Även om muslimerna enligt folkräkningen år 2014 uppgick till 4,3 procent, påstod han att de utgjorde 22 procent.³ Han betonade att de förökar sig snabbt och minskar antalet buddhister genom att gifta sig med buddhistiska kvinnor som sedan tvingas konvertera till islam. Han refererade till 786 och förklarade att denna numerologiska symbol innebär att Myanmar och hela världen kommer att islamiseras under 2000-talet (det tjugo-

första århundradet). Han förutspådde olika procentuella förhållanden mellan buddhister och muslimer under 2000-talet och avslutade med att säga att om åttio år kommer muslimerna att utgöra majoriteten i Myanmar; då kommer muslimerna att döda alla buddhister genom att förklara jihad mot dem, varvid deras halsar kommer att skäras av och buddhisterna kommer att försvinna.

Ett annat återkommande tema var ett slags skräckhistorier om äktenskap mellan buddhistiska kvinnor och muslimska män. Sådana berättelser handlade ofta om muslimska män som försöker tvinga buddhistiska kvinnor att konvertera till islam och trampa på buddhastatyer, samt om att muslimer misshandlar och torterar buddhistiska kvinnor eller till och med dödar dem. En återkommande idé, som hör ihop med konspirationsteorin, är att muslimerna endast utnyttjar buddhistiska kvinnor för reproduktion och för att implementera sin plan att utöka sin grupp och ta över Myanmar.

De lösningar som predikningarna gav på detta föreställda muslimska hot mot den buddhistiska nationen var att buddhisterna skulle bryta all social kontakt med muslimer och försöka utestänga dem från den buddhistiska nationen. Detta skulle ske genom att stärka gruppens gränser, vilket metaforiskt refererades till som upprättandet av en ”mur” eller ett ”staket” (*si-you*) runt den buddhistiska nationen genom diskriminerande åtgärder: 1) en uppmaning att endast handla från buddhistägda butiker, att bojkotta muslimskägda butiker och att endast gifta sig med buddhister från den egna burmesiska nationen; och 2) fyra nationalistiska familjelagar, vilka skulle försvåra för muslimer att gifta sig med buddhistiska kvinnor samt på andra sätt motverka den föreställda expansionen av de muslimska minoriteterna.

Forskningen har ännu inte på ett systematiskt sätt lyckats analysera bakomliggande orsaker till denna antimuslimska agenda, vilket inte är helt överraskande med tanke på den brist på transparens som råder i Myanmar. En omständighet, som är av mer manifest slag, är dock att det råder en utbredd oro bland burmesiska buddhister för att muslimer, varav

många är affärsmän, kommer att utöka sitt inflytande genom framgångsrik affärsverksamhet i den framväxande kapitalistiska ekonomin. Men det är samtidigt uppenbart att buddhistiska nationalisterna har klandrat muslimer för sina egna ekonomiska misslyckanden (se Foxeus 2019).

Ett annat mer bakomliggande skäl till de antimuslimska predikningarna var att de blev ett led i en politisk strategi, där Ma Ba Tha indirekt gav stöd åt det militärstödda partiet USDP i dess konkurrens med NLD före valet i november 2015 (se van Klinken & Su Mon Thazin Aung 2017). Ma Ba Tha-munkarna anklagade NLD för att vara ett muslimvänligt parti, för att på så sätt undergräva dess popularitet bland den buddhistiska majoriteten. Genom att samtidigt sprida en antimuslimsk propaganda försökte de hjälpa USDP att vinna valet, något som dock misslyckades. I gengäld verkade det som om Ma Ba Tha skulle få politiskt inflytande i parlamentet genom USDP. Ma Ba Thas syfte med denna strategi var dock att kunna genomdriva sin i grunden antimuslimska agenda där.

Buddhistisk legitimering av våld och diskriminering

Samtidigt presenterade de burmesiska nationalistiska munkarna i sina predikningar olika sätt på vilka den buddhistiska nationalistiska agendan skulle kunna ses som legitim och acceptabel. Det bör dock understrykas att de inte explicit legitimerade våldshandlingar utan endast diskriminering. Det rörde sig framför allt om tre olika legitimeringsstrategier: 1) flera munkarna hävdade att Buddha själv, i sina tidigare liv och i sitt sista liv som en uppvaknad Buddha, hade varit en hängiven nationalist som försvarade sin nation, och att alla buddhister därför, för att imitera Buddha, borde slå in på Buddhas nationalistiska väg och beskydda sin nation (se Foxeus 2019); 2) flera nationalistiska munkarna hävdade att burmesiska buddhister är ättlingar till Buddhas egen klan, Sākiyaklanen, och att de av denna anledning, genom detta biologiska band till hans släkt, bör avhålla sig från att gifta sig med folk från andra "raser" för att förhindra "rasblandning" och "blandat blod", som kan fördärva den nobla burmesiska "rasen" (Foxeus 2019); 3) en vanlig uppfattning i My-

anmar och i andra theravādabuddhistiska länder, och som utgjorde en ideologisk grund för predikningarna, är att närhelst buddhismen anses vara i fara betraktas våldshandlingar och diskriminering som legitima åtgärder för att försvara buddhismen (se Walton & Hayward 2014; Foxeus 2019). Munkarna hävdade ofta i predikningarna att de har ett ansvar att försvara buddhismen mot hot, annars kommer buddhismen att försvinna. De underströk att de endast intog en defensiv hållning och att de inte attackerade någon. Dock kan munkarnas predikningar, vars innehåll i stor utsträckning kan betecknas som hatpropaganda ("hate speech") eller "hets mot folkgrupp", som det kallas i Sverige, anses vara ett slags symboliskt våld med olika slags sociala effekter som befäster majoritetsgruppens ställning. Publiken verkar dock i vissa fall ha uppfattat predikningarna som en indirekt uppmaning till attacker mot muslimer, även om munkarna aldrig explicit sanktionerat våldshandlingar. Denna skyldighet att försvara buddhismen som munkarna anser sig fullgöra utgör en implicit grund för buddhistiska nationalistiska rörelser mer generellt och gör att en stor del av det buddhistiska lekfolket anser munkarnas aktiviteter vara befogade. Ett paradigmiskt exempel på denna strategi, som är välkänt i Myanmar, är kung Dutthagāmanī från Sri Lanka vars heroiska historia är återgiven i den singalesiska krönikan *Mahāvamsa* från 400-talet e.v.t. Han påstods ha dödat miljontals tamiler i ett krig för att försvara buddhismen och återföddes senare i en himmelsvärld, som ett karmiskt resultat av sin gärning.

Slutsats

De buddhistiska nationalistiska rörelserna som uppstod under den politiska övergångsperioden i Myanmar, som började år 2011, representerade inte något helt nytt. De var verksamma i en tradition av nationalistiska munkars religiösa och politiska aktivism som går tillbaka till 1920-talet och den brittiska kolonialtiden i Burma/Myanmar. De nutida nationalistiska munkarna baserade sina antimuslimska predikningar på sedan länge etablerade antimuslimska diskurser samt därmed förknippade

positiva respektive negativa stereotyper om buddhister respektive muslimer. Eftersom dessa narrativ länge varit spridda i det burmesiska samhället, bl.a. genom statlig undervisning men även i klosterbaserad undervisning samt genom socialiseringsprocesser, innebar det att predikningarnas innehåll var socialt och kulturellt meningsfulla för de flesta som lyssnade på dem. Många buddhister har genom dessa lokala traditioner även utvecklat värderingar och attityder som är latent antimuslimska och vissa hyser bitterhet gentemot muslimer för deras framgångar i affärsverksamheter och så vidare. Av denna anledning går det inte att hävda att munkarna på ett enkelt sätt manipulerade den buddhistiska publiken. Dock har de uppviglat buddhister och förvärrat redan existerande spänningar och bidragit till att vidga religiösa klyftor i samhället i en period då landet har inlett en demokratiserings- och liberaliseringsprocess.

N O T E R

1. År 1989 ändrade militärjuntan SLORC landets namn till Myanmar från Burma. Båda namnen har motsvarigheter inom det burmesiska språket. Eftersom militärjuntan ansågs vara illegitim inom den dåvarande demokratiska politiska oppositionen i landet samt även internationellt, kom valet av namn att bli politiserat. Sedan landet inledde en demokratiseringsprocess år 2011, har dock namnet Myanmar kommit att bli internationellt accepterat. ”Burma” kommer att användas för perioden före 2011 och ”Myanmar” för perioden därefter. Dock har ”Myanmar” som adjektiv för att beskriva landets dominerande språk och så vidare ännu inte blivit etablerat. Av denna anledning kommer ordet ”burmesiska” att användas i detta bokkapitel som attribut för majoritetsspråket och andra kulturella fenomen, även för perioden efter 2011.
2. ”Burmaner” refererar till majoritetsbefolkningen i Burma/Myanmar.
3. Vid tiden före folkräkningen trodde många att den muslimska befolkningen var större än vad den visade sig vara.

L I T T E R A T U R

- EGRETEAU, RENAUD 2011. "Burmese Indians in Contemporary Burma: Heritage, Influence, and Perceptions since 1988", *Asian Ethnicity* 12:1, s. 33–54.
- EGRETEAU, RENAUD 2016. *Caretaking Democratization. The Military and Political Change in Myanmar*, Oxford: Oxford University Press.
- FOXEU, NIKLAS 2019. "The Buddha was a Devoted Nationalist: Buddhist Nationalism, *Ressentiment*, and Defending Buddhism in Myanmar", *Religion* 49:4, s. 661–690.
- ICG (International Crisis Group) 2013. "The Dark Side of Transition: Violence against Muslims in Myanmar", Report 251/Asia.
- IKEYA, CHIE 2011. *Refiguring Women, Colonialism, and Modernity in Burma*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- VAN KLINKEN, GERRY & SU MON THAZIN AUNG 2017. "The Contentious Politics of Anti-Muslim Scapegoating in Myanmar", *Journal of Contemporary Asia* 47:3, s. 353–375.
- NYI NYI KYAW 2016. "Islamophobia in Buddhist Myanmar: The 969 Movement and Anti-Muslim Violence", i *Islam and the State in Myanmar. Muslim-Buddhist Relations and the Politics of Belonging*, red. Melissa Crouch, New Delhi: Oxford University Press, s. 183–210.
- SMITH, DONALD EUGENE 1965. *Religion and Politics in Burma*. Princeton: Princeton University Press.
- TURNER, ALICIA 2019. "The Violence of Buddhist Tolerance: Genealogies of Religious Difference in Colonial Burma". Paper presented at the workshop, *Land, Law, and Nationalism in Myanmar*, April 24–26, Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities, Stockholm.
- WALTON, MATTHEW J. & SUSAN HAYWARD 2014. *Contesting Buddhist Narratives. Democratization, Nationalism, and Communal Violence in Myanmar*. Policy Studies No. 71, Honolulu: East-West Center.